

FREDDIE MERCURY

Biograafia

Laura Jackson

Inglise keelest tõlkinud Kaido Kangur

Originaali tiitel:
Laura Jackson
„Freddie Mercury. Biography”
Piatkus, 2011

Copyright © 1997, 2011 Laura Jackson
Esmakordselt avaldatud Suurbritannias Little,
Brown Book Groupi kaubamärgi Piatkus all, 2011

Eestikeelne tõlge © Kaido Kangur ja AS Tänapäev, 2019
Toimetanud Ivi Vinkler
Kujundanud Villu Koskaru

ISBN 978-9949-85-599-5

Trükitud OÜ Greif trükikojas
www.tnp.ee

See raamat on pühendatud minu imelisele abikaasale Davidile.

Sisukord

<i>Tänuõnad</i>	7
1 Täht on sündinud	9
2 Mercury tõus	17
3 Mis on nimes?	40
4 Pime usk	56
5 Suits ja peeglid	67
6 Ainulaadne	81
7 Ülemäärane ego	110
8 Kõrvaltänavail luusija	134
9 Muutlikud olud	146
10 Raevutsemine	160
11 Wembley võlur	178
12 Hingekell	195
13 Varjupaika otsides	219
14 Vaikne kurbus	232
15 Legend elab edasi	244

Tänu sõnad

Täna kõiki selle raamatu jaoks intervjuerituid nende aususe eest, et nad rääkisid avameelselt Freddie Mercuryst nii, nagu nemad teda mäletavad. Minu tänu kaasabi eest kuulub järgmistele inimestele: Michael Appleton, Simon Bates, Mike Bersin, Tony Blackman, John Boylan, Tony Brainsby, Sir Richard Branson, Pete Brown, Michael Buerk, Lady Chrissy Cobbold, Derek Deane, Bruce Dickinson, Wayne Eagling, Spike Edney, Joe Elliott, Elizabeth Emanuel, David Essex, Fish, Dudley Fishburn, Scott Gorham, Mike Grose, Jo Gurnett, Bob Harris, Geoff Higgins, Mandla Langa, Gary Langan, Malcolm McLaren, Barry Mitchell, Mike Moran, Chris O'Donnell, Tony Pike, Andy Powell, Donald Quinlan, Dr Ken Reay, Zandra Rhodes, Sir Tim Rice, Sir Cliff Richard, Pino Sagliocco, Tim Staffell, Peter Stringfellow, Dick Taylor, Ken Testi, Barbara Valentin, Terry Yeadon, Susannah York, Paul Young.

Suur tänu ka: BBC Radio, BBC TV, Briti Raamatukogu, Gail Imlach ja Elgini raamatukogu personal, Maharashtra kubernerite sekretär, Lady Olivier, Alistair, David ja Andrew Moray Business and Computer Centre'ist Elginis, Elizabeth Taylor.

Eriline tänu kuulub Davidile tema lõpmatu toetuse eest ning Zoe Goodkinile ja kõigile teistele Piatkuse kirjastuses ja Little, Brown Book Groupis.

ÜKS

Täht on sündinud

Freddie Mercury on rokkmuusika üks suurimaid legende. Queeni jäljendamatu lauljana oli tal lummas lavaolek ning tema avalik kuvand oli lihvitud, uhke ja oma fantastilises enesekeskuses võrreldamatu. Tema iseloom oli äärmuslik. Ta võis olla kordamööda naljakas ja julm ning sage kokaiinitarbimine suurendas tema kalduvust liialdada ja toitis ohjeldamatut seksisuu. Mercury ei suutnud olla truu neile homoseksuaalsetele suhetele, mis olid tema jaoks olulised, kuid säilitas samal ajal ustavuse armastuses Mary Austini vastu, keda oli tundnud enne seda, kui kuulsus ta stratosfääri paiskas. Hoolimatu geieluviis, mis tähendas aeg-ajalt karmi tänavakaubanduse räpasesse maailma sukeldumist, tõi endaga kaasa traagilise surma aiasi tõttu 45-aastasena 1991. aastal. Pärast John Lennoni mõrva ei olnud ühegi rokkstaari surm avaldanud üle maailma nii suurt mõju.

Teisest küljest oli Mercury haritud, intelligentne ja paljulugenu mees, kel olid laialdased kunstiteadmised. Ta oli suurepärase jutuvestja, siivutute teravmeelsuste meister ja suuteline osutama väikesele valitud sõprade rühmale tohutut lahkust, lojaalsust ja heldust. Ta näitas üles uskumatut tugevust ja südantlõhestavat vaprust, kui seisis silmitsi traumeeriva haiguse ja surmaga. Pole ime, et temasugune paradoksaalne, üleelusuurune tegelaskuju filmitegijate tähelepanu köitis, ja kui hakkasid levima uudised, et 2011. aastal läheb töösse suur eluloofilm Freddie Mercuryst,

peaosas Sacha Baron Cohen, tekitas see Queeni pühendunud fännileegioni seas ääretut põnevust ja ootusärevust.

Kui temalt kord küsiti, millisena ta tahaks, et teda mäletataks, oli taltsutamatu laulja hoolimatu randmeliigutuse saatel öelnud: „Ah, mina ei tea. Kui ma surnud olen, keda see huvitab? Mind küll mitte.” Tõsi on see, et saada surematuks suures filmis kinolinal ei oleks Freddie jaoks midagi enam kui auga väljateenitud kirss tordil. Aga kes oli *tõeline* Freddie Mercury selle kerkluse ja toretsemise taga?

Freddie Mercury sündis Farrokh Bulsara nime all 5. septembril 1946 riiklikus haiglas Sansibari vürtsisaarel India ookeanis. Ta oli Jer ja Bomi Bulsara uhkus ja rõõm ning vanemad armastasid oma esiklast narruseni. Pärlasest isa Bomi töötas Briti koloniaalbüroos laekurina. Iga päev, kui ta varasel pärastlõunal töö lõpetas, läks perekond randa, et poega ujuma õpetada, või jalutati linna eksootilistes aedades.

Aga see idülliline eluviis hakkas lagunema 1951. aastal, kui Freddie pandi saare misjonikooli, mida pidasid ranged Briti nunnad. Mõni kuu hiljem sündis väikeõde Kashmira ja Freddie, kes oli kuus aastat olnud pere ainuke laps, ei olnud enam kodus tähelepanu keskpunkt. Sellal kui tema nägi vaeva, et uue olukorraga kohaneda, kuulutas isa Indiasse uuele tööpostile saatmine perekonna jaoks suurt pööret, kuna nad pidid lahkuma Sansibarilt Bombaysse.

Ootamatu muutus sobis Bulsaradele. Bomi ja Jer olid pühendunud parsid – muistse zoroastrismi tänapäevased järgijad – ja ehkki see usk oli kunagi, enne moslemite vallutust, domineerinud Pärsias (praegune Iraan), olid parsid alates 17. sajandist koondunud suuresti Bombaysse ja selle ümbrusse. Peale turvatunde, mida pakkus oma inimeste keskel olemine, uskusid Mercury vanemad, et see on parim paik, kus pojale head haridust anda. Ehkki perekond elas mugavalt suures majas koos teinijatega, oli Bomi Bulsara ametikoht nüüd pisut ettearvamatu, ja seepärast peeti paremaks saata vanim laps, kes oli vaid seitsmene, internaatkooli.

Püha Peetri kool oli britipärane erakool Panchganis Maharashtra. Seal peeti au sees kõiki traditsioonilisi akadeemilisi aineid ning pandi rõhku sellistele spordialadele nagu kriket, poks ja lauatenis. Mercury sai kiiresti aru, et jälestab kriketit, kuid nautis mõnda aega poksi. Ehkki ta väitis hiljem, et oli olnud särav sportlane, ei olnud sport talle tegelikult loomupärane. Tema väikehurdalik kehaehitus sobis paremini lauatenise kiiruse ja osavuse jaoks, spordialale, milles ta tuli hiljem kooli meistriks; samamoodi hiilgas ta kergejõustikus.

Umbes kaheksa-aastasena hakkas Mercury võtma Püha Peetri koolis klaveritunde. Ema käe all õppides oli ta harjutanud heliredeleid kohusetundlikust kuulekusest ajendatuna. Nüüd professionaalset koolitust saades puhkes ta õide ning mida ilmsemaks tema andekus sai, seda rohkem hakkas ta klaverimängu armastama. Samuti ootas ta rõõmsa ärevusega reise koju. Koolikaaslased olid ta juba ammu Freddieks ümber ristunud – ta ei olnud enam Farrokh – ja ka perekond oli selle nime omaks võtnud.

Religioon mängis tema varases elus tähtsat rolli. Parsid käivad teenistusel tuletemplites, kus lakkamatult põleb püha tuli – mõnel pool juba üle 2000 aasta –, selle ees loetakse palveid, millega töötatakse ustavust. Nagu teised parside lapsed, käis ka Mercury neis templites, ja kui ta oli kaheksane, võeti ta usku vastu kombekohase Navjote tseremooniaga, mille viis läbi Magi ehk preester. Tseremoonia oli tulvil tõeliselt vanu traditsioone ja Mercury osales selles lapsena kogu nõutud pühalikkusega.

India kommerts- ja finantskeskus Bombay suurustas hiiglasuure elanikkonnaga ja linna elujõud erutas Mercuryt. Igal võimalusel sukeldus ta selle kaosesse. Ta imetles kõiki selle tahke alates Araabia merele avaneva vaatega Malabar Hilli piirkonna glamuurist, Parel Roadil asuva Victoria Gardensi luksuslikkusest kuni Bombay sadama hullumajani välja, jälgides merel sõitvaid kaubalaevu. Ta rändas läbi basaaridega ääristatud kitsaste tänavate labürindi, kus maotaltsutajad istusid ristijalu maas, puhudes vilepillidest kõhedust tekitavalt hüpnootiseerivaid melodiasid,

ja fakiirid heitsid pikali naeltest asemetele. Bombay eksootiline kultuur koos oma suursugususe, värvikirevuse ja toretsemise mõttes hingematva arhitektuuriga hakkas Mercury tärkavale loovusele salamisi inspiratsiooni pakkuma.

Väikese poisina tundis Mercury nende hektiliste turuplat-side poole vastupandamatut tõmmet. Riukalike araabia tänavakaubitsejatega tingides, taskus vaid mõni ruupia, teadis ta, mida tahab, ja õppis tõhusalt vahetuskaupa tegema. Aastaid hiljem käis ta miljonärina ostlemas maailma kõige luksuslikemates ärides, kuni tema saatjad kurnatusest kokku kukkusid. Antiigi ja kunstiaarete kollektioneerimisel käis ta välja üüratuid rahasummasid, saades omandamisest pea sama suurt naudingut kui omamisest.

Bombay muusika oli samasugune žanride kaleidoskoop nagu selle mitmekeelne rahvastikki ja peaaegu kõik selle liigid avaldasid Mercury varasele arengule mõju. Tema vanemad olid haritud inimesed ning eelistasid klassikalist muusikat ja ooperit, mida ta ka ise hilisemas elus nautis. Kuid peamiste kohalike mõjutajate juured olid India müstilistes rütmides ning 1950. aastate keskpaigas hakkasid Bombaysse immitsema uue populaarse muusikahulluse, *rock'n'roll*'i jäljed.

Ajaks, kui ta oli klaveriõppes, nii teoorias kui ka praktikas, peagi neljandasse klassi jõudmas, oli Mercury muusika järele hull. Ta oli moodustanud omaenda bändi nimega Hectics, mille nimi peegeldas sobivalt Mercury võimsat energiat. Ta oli innustunud laulmisest ja tahtis meeleheitlikult avalikult esineda, mida tema kooli arhailised reeglid ei lubanud. Sellegipoolest laulis ta juba koolikooris ja osales regulaarselt amatöörnäidendites. Kui ta neil varastel koolipidudel toimunud kontsertidel mängis, oli tema etteastete originaalsuses silmanähtav kooripoisi koolituse ja ülespuhutud teatraalsuse kombinatsioon.

Rangele režiimile vaatamata oli internaatkoolielul ka meeldivaid tahke. Pahupooleks oli pidev eemalolek perekonnast. Mercuryt hästi tundnud inimeste jutu järgi olevat ta hilisemas elus selle üle rohkem juurdlema hakanud. Täiskasvanuna

Münchenis elades käis ta sageli külas plaadiprodutsent Reinholdt Macki kodus, kus nägi Macki ja laste vahelist armastavat lähedust.

Mack on väitnud, et kuulis kord pealt, kuidas Mercury ütles tema pojale omavahel, kui väga oli ta tundnud puudust elu kodusest poolest, kuna oli nii palju aega vanematest lahus. Avalikult tunnistas Mercury üksnes: „Üks asi, mida internaatkool sulle õpetab, on iseenda eest hoolitsemine, ja mina tegin seda väga varajases east alates. See õpetas mind iseseisev olema ja mitte kellestki teisest sõltuma.”

Kuid sellele bravuurile vaatamata oli ta sageli väga üksildane. Kuna tema isa reisis sageli, pidi Mercury aeg-ajalt koolivaheaegu sugulaste juures veetma; mõnikord jäi ta koguni kooli, sellal kui kõik teised õpilased olid koju läinud. See tähendas, et tal ei olnud oma kujunemisaastatel – kui seda vaja oleks olnud – nii palju võimalusi, kui talle meeldinuks, perekonnaga lähedase sideme loomiseks. Oma tundeid selles küsimuses varjates kasvatas ta tasapisi enese ümber kaitsva kesta. Kui ta vanemaks sai, muutus see isegi nii tugevaks, et soovi korral suutis ta mõne asja endast täielikult eemal hoida, pagendades selle edukalt oma meelest.

See isoleeritud hoiak ei olnud ainuke põhjus, miks Freddie ei maininud kunagi üht olulist arengut, mis oli toimunud tema elus ajal, mil ta sai teismeliseks. Paari aasta jooksul, mis osutusid tema viimasteks Püha Peetri koolis, hõivasid tema tähelepanu kaks koolivälisest tegevusest, mis mõlemad on inglise erakoolielu sünonüümid: kiusamine ja homoseksuaalsus.

Mis kiusamisse puutus, siis siin oli noor Freddie Mercury tänu elementaarsele poksimisoskusele võimeline iseenda eest hoolt kandma ja see ei paistnud jätvat temasse mingeid püsivaid jälgi. Homoseksuaalsusse suhtus ta teisiti. Kuigi ta sai hiljem kuulsaks oma teatraalse ja pöörase käitumisega avalikkuse ees, oli Mercury tegelikult äärmiselt kinnine mees. Tema ülemaailmset kuulsust arvestades andis ta suhteliselt vähe intervjuusid ja kui ta neid andis, ei rääkinud ta suurt midagi ei oma kasvatus-est ega homoseksuaalsusest.

Näib, et Püha Peetri koolis ei kogenud Mercury otsest kokkupuudet eakaaslaste ebahariliku seksuaalse käitumisega, kuid sai sellest tasapisi teadlikumaks. Kord pihtis ta: „Ükskord ajas mind taga mingi koolivend. See ei šokeerinud mind. Olid ajad, mil olin noor ja roheline. See on miski, mida koolipoisid läbi teevad. Ma ei hakka sellest täpsemalt rääkima.”

Hiljem tunnistas ta eraviisiliselt oma esimest homoseksuaalset kokkupuudet Püha Peetri koolis, kuid asjalik viis, kuidas ta seda olukorda aktsepteeris, andis mõista, et ta ei tundnud mingit kahetsust ega osutanud erilist vastupanu. Igal juhul on ebatõenäoline, et ta oleks suutnud sellest vanematele rääkida: zoroastriism peab homoseksuaalsust kõlbeliselt jälestusväärseks.

Kahtlemata tundis Mercury uhkust selle üle, et suutis oma saladust nii hästi hoida. Hilisemas elus meeldis talle rõhutada ägedat iseseisvustaju, mille koolielu oli talle andnud. See iseseisvus – mis ei pruukinud teha enam, kui külvata sügava haavatavuse seemneid – pandi peagi proovile. Indias kümnenääd vahetusel toimunud poliitilistest rahutustest tingituna otsustasid tema vanemad teiste seas riigist lahkuda. Nad pakkisid oma majapidamise kokku, kolisid Inglismaale ja jäid paikseks Felthamis Middlesexis.

Üsna Londoni Heathrow' lennujaama lähedal paiknev Feltham oli üliemotsionaalsele Mercury'le, kes pakatas teismelise energiast ning oli juba särav ja kogenum, kui tema iga eeldanuks, ilmselt kultuurišokk. Küllap tundis ta end oma välimuse, aktsendi ja temperamendi tõttu erinevana ja sellisena teda naabruskonnas ka koheldi. Ta kannatas algusest peale harimata kitsarinnalisuse all – olles pidevate pilgete ja sõimu märklaud. Tema esmane reaktsioon oli tõmbuda oma kesta sisse. Kuid teadvustades endale, et sellest saab nende kodu, mõistis ta, et peitu pugemine oleks ebapraktiline. Oma hästi väljaarenenud enesedistsipliini kasutades töötas ta välja lihtsa rünnakuplaani.

Kuna kitsarinnalised piinajad nägid temas naljakat võõrmaalast, esineski ta nende ees uhkeldava pärslasena, parodeerides halastamatult iseennast. See röövis nende naljadelt teravuse

ja jättis nad edukalt lõbust ilma. Kuid jultumuse abil olukorrast väljatulemisel oli oma hind ning ta tundis end kodus õnnetu ja ebakindlana, soovides meeletult kuhugi kuuluda ja olles samas teadlik oma erinevusest. Võib-olla toitis turvatunde puudumine ja võõrandumine, mida Mercury toona koges, temas vajadust otsida tähelepanu kui tunnustuse pälvimise vormi. Ent mida ekstravertsemaks muutus tema käitumine, seda tundlikumaks ja reserveeritumaks muutus ta sisemiselt.

Middlesexi saabudes elasid Bulsarad esialgu sugulaste juures, enne kui kolisid ühte väikesesse viktoriaanlikku kahepereelamusse Feltham Parki lähedal. Mercury ei teadnud, et vähem kui viieminutilise jalutuskäigu kaugusel elasid Harold ja Ruth May, kelle ainus laps Brian oli juba lootustandev kitarrist.

Suurbritanniasse kolimine kujutas drastilist muutust kõigile. Bomi Bulsara oli vahetanud oma privilegeeritud diplomaadipositsiooni igava ameti vastu Forte'si raamatupidamisosakonnas. Tema pidas seda sisuliselt degradeerimiseks. Läänud olid teenijad, kes neid hellitasid, läinud oli ka tore ilm. Mercury jaoks tähendas reaalsus bussisõitu uude humanitaarkeskkooli Isleworthis, kus naeruvääristamine omandas eepilised mõõtmed. See on üks perioode tema elus, mida Freddie Mercury ei olnud hiljem nõus jutuks võtma.

Pole üllatav, et kolmas kolimine neljateistkümnenda aasta jooksul – koos kaasneva õnnetu olemise ja katkestusega olulisel hetkel tema hariduselus – lõppes sellega, et Mercury hinded koolis kukkusid. Tal õnnestus läbida üksnes kolm GCE tavalaseme eksamit: kunstis, ajaloos ja inglise keeles. Kuid see ei olnud isenesest suurem asi löök. Juba tükk aega oli Mercury eelistanud muusikat ja kunsti pelgalt akadeemilistele õppeainetele, mille suhtes ta ei olnud kunagi erilist andekust ilmutanud. Pealegi ei olnud tal mingit kavatsust ülikooli astuda.

Samuti ei olnud tal soovi kätega elatist teenida. Seitsmeteistaastasena käis ta suvel paaris kohas tööl, üks neist oli toitlustusfirma Heathrow's ja teine kohalik kaubaladu, kus ta tegeles kaubakastidega. Kaubalaos oli Mercury sedavõrd tööpõlglik, et

lõpuks tegid kolleegid tema eest töö ära. Tema vilets vabandus oli, et muusikuna ta lihtsalt ei võinud oma käsi tööriigamisega tõntsiks teha.

Isleworthi polütehnikumis piisas Mercury'le ainult ühest A-tasemest kunstis, et pääseda kunstikooli. Tema vanemad tõrkusid selle ambitsiooni toetamise ees, kuna neil olid poja suhtes teistsugused plaanid. Vanemad, kes olid klammerdunud oma vana kultuuri, kommete ja uskumuste külge, ei jaganud Mercury vajadust pälvida uue keskkonna heakskiitu. Selle tulemusel oli põlvkondade vahel peagi tekkinud tohutu vaadete erinevus. Mercury, keda esialgu ajendas vajadus lõimida end Briti ellu, leidis nüüd, et tema vanemate uskumused ei paelunud teda enam eriti – ja ta ei suutnud näha neid oma tulevikus olulist rolli mängimas. Tundes muret, et kunstikooli boheemlik õhus tik võiks teda perekonnast veelgi enam distantseerida, soovisid nad veenda Mercuryt sellest sammust loobuma. Kuid Mercury oli loomult hea manipulaator. Aastaid hiljem rääkis Brian May mõtiskledes, et staar oli kõrgeima enesemotivatsiooniga mees, keda ta oli eales tundnud. 1966. aastal olid pilgud suunatud kunstikolledžile – ja tavaliselt sai Mercury oma tahtmise.